

Läsarnas bilder

SOM EN FÅGEL. Den här söta tomaten är odlad på Skatudden inom stadsodlingsprojektet i "gamla fångelsens" park, skriver Rea Anner.

Käserat

Maggi i Mariehamn

Marianne

■ Tre systrar: Annie, Vivan och Maggi, alla födda i Åbo på 1890-talet, tidigt föräldralösa. På ett ovalformat foto taget i Schufferts ateljé i Åbo är de tonårsflickor, Annies mjuka frisyra är fäst med en sammetsrossett och hon bär medaljongen som jag nu själv bär, Vivan är klädd i en rutig, välklippt klänning, Maggi i en vit spetsklänning vars höga hals pryds av ett kamémyrke. Annie var min mormor, Vivan min mammas charmiga moster. Den tredje systemen Maggi träffade jag aldrig. Hon gifte sig med en ålänning och flyttade tidigt till Mariehamn.

■ Mariehamn, vilket vackert namn! Men det har aldrig blivit av att besöka staden, som liksom Mariinskijteatern i S:t Petersburg blivit döpt efter den ryska kejsarinnan Maria Alexandrovna.

Efter min vistelse på Källskär i Kökar tar jag färjan till Långnäs i Lumparland, där Mariehamnbussen väntar på sina passagerare. I Mariehamn letar jag efter mammas moster Maggi. En ström av svenska seglarfamiljer kommer emot mig i Västra hamnen, på Sjöfartsmuseet fotar jag galjonsfigurer. Var bodde Maggi?

"I Mariehamn måste jag övervinna vissa stereotypa uppfattningar som jag har om ålänningar. Att alla är långa, blonda skeppsredare som bor i flotta villor inreda i maritim stil."

■ I Mariehamn måste jag övervinna vissa stereotypa uppfattningar som jag har om ålänningar. Att alla är långa, blonda skeppsredare som bor i flotta villor inreda i maritim stil. Var finns moderniteten? På biblioteket, utan tvivel. Jag ser också en bag lady, män som ser alkoholiserade ut. Jag tjuvlyssnar på invandrarungdomar på en bänk på Torggatan: Vänta bara, snart får ni höra mig svära på persiska! Det blir en fix idé att besöka Kastelholm och fota slottet på samma ställe som jag sett i min mammas album på ett svartvitt foto från 1930-talet. Men jag hittar aldrig det rätta stället. Bakom ett staket hörs färens enformiga bråkande och snart blir det dags för dagens första pannkaka.

Jordbrukshjälpen

Svenskarna som odlade våra åkrar

Omkring 2 000 svenska jordbrukare kom till Finland under krigsåren och skötte jobbet på lantgårdarna medan de finländska männen var vid fronten. Dessutom donerade de både pengar och flera fartygslaster med redskap.

Jordbrukshjälpen fortsatte oförminskad 1939–1945, men varken i Sverige eller i Finland har den uppmärksamats efter förtjänst. Eric Björklund har nu skrivit boken om jordbrukshjälpen.

Efter ett halvår i arkivmiljö hade han fått ihop material till sin bok *Hemmafrontens brödraskap*.

– Grundtanken var att Sveriges bönder inte gör det här bara för Fin-

Kartlägger svenskarnas insatser

• **Eric Björklund** har under många år kartlagt de riks-svenska insatserna i de finländska krigen.

• **Han har tidigare skrivit** böckerna *Petsamotrafiken*,

Tysktrafiken, Kvarcentrafiken, En mur mot öst och Bataljon Sederholm. Dessutom har han gett ut de två diktsamlingarna *På det nedre och Hel och ren*, båda skrivna på ångermanländsk dialekt.

← **ELDSJÄL.** Wilhelm Moberg, författare och jordbrukare, var en av de första som insåg att jordbruket i Finland inte klarar ett krig utan arbetskraft utifrån.

→ **REDSKAPSHJÄLP.** Frej var ett av de sex fartyg som fylldes med jordbruksredskap till de finländska jordbruket under krigsåren.

Agenda Evenemax

Uppgifterna lämnas in på www.evenemax.fi (länken Meddela om evenemang) eller skickas till info@evenemax.fi senast fem dagar innan publicering.

TEATER

Kivinen – Klemola: Miehen kuolema. Korjaamoteatern och dansteatern Minimi. Kulturfabriken Korjaamo, Hörnsalen, Tölög. 51 B, kl. 17.

Kaffekonsert med bakelse. Tommi Metsäketö, sång, Jukka Nykänen, piano. Musikteatern Kap-säkki, Teatersalen, Tavastv. 68, kl. 15–16.30.

MUSIK

Borodin Quartet. Ruben Aharonian, violin, Sergei Lomovsky, violin, Igor Naidin, altviolin, Vladimir Balshin, cello. Sellosalen, Musikantplatsen 1 A, Esbo, kl. 15.

Radios symfoniorkester. Kamarmusikkonsert. Teemu

Kauppinen, Aapo Juutilainen och Kati Salovaara, kontrabas, Satu Eljärvi, piano, Elina Mustonen, cembalo, Marjukka Tepponen, sopran. Musikhuset, övningssalen Paavo, Mannerheim. 13 A, kl. 15.

Serie för äldre musik. Bach: Clavier-Übung III. Markku Mäkinen, orgel. Musikhuset, Organo, Mannerheimv. 13 A, kl. 16–18.30.

En kväll med Sankte Per & Thomas Tvivlaren. Sång och prat om tro och tvivel med Per Rosenius och Thomas Lundin. Allt från visor och psalmer till musik och schlager. St. Lars Kapell i Helsinge, Prästgårdsgr. 3, Vanda, kl. 17–18.20.

II Autonomitidens festival: Georges Onslow – Un romantique. Konsert med Georges Onslows kamarmusik. Helsingfors universitetets Solennitetssal, Unionsg. 34, kl. 17–19.

The Music of Nancy Wilson &

Cannonball Adderley. Reija Lang och Arricone Big Band, gäst är Riku Niemi. Savoyteatern, Kaserng. 46–48, kl. 18.

Konsert. Heikki Sivonen, flöjt, Joanna Broman, piano. Drumsö kyrka, Kvarnbergsbrinken 1, kl. 18.

Club Maktaba. Kl. 19–19.30 dokumentärfilmen *Portti maailmaan. Kuudes linja*, Tavastv. 13, kl. 22.

Jazzbrunch. Musiker Suvi Isotalo. Midhill City, Brunng. 8, kl. 12.30, 14.

DANS

Queer Elegies. Det nya verket av Sanna Kekäläinen presenteras i Kiasmas 15-årsjubileumsprogram. Det samhällstillväns-verket handlar om mångfaldighet av kön och identitet. Kiasmateatern, Mannerheimplatsen 2, kl. 15.

Dansteater Glims & Gloms: Aikojen lopun kvartetto. Andra de-

lens av Tuomo Railos trilogi om mänsklighetens dimensioner. Esbo kulturcentrum, Louhisalen, Kulturplatsen 2, Esbo, kl. 15.

FILM

(TP=Tennispalatset, KP=Kinopalatset) **Before Midnight.** KP 10.50, 18.15. **Blue Jasmine.** Bio Rex Sello 15.45, Flamingo 11.10, Kino Tapiola 17, KP 11.30, 14.35, 19.25, Omena 15.45, TP 19.50.

Dumma mej 2 – 3D (på finska). KP 13.20.

Dumma mej 2 (på finska). Bio Rex Sello 12.30, Omena 13, TP 11.30.

Elysium. Bio Rex Sello 18, Flamingo 20.40, TP 13, 15.30, 18, 21.

Flygplan 3D (på finska). Kino Myyri 14.15.

Jobs. Bio Grani 18, Bio Rex Sello 17, 17.30, 19.45, Flamingo 15.20, 18.10, Kino Myyri 19.45, Omena

land utan också för sin egen skull. I grunden var det ju bönder som ville hjälpa bönder, eftersom de visste vad som krävs på en gård under vissa tider av året, säger Björklund.

60 procent av frontsoldaterna i Finland kom från jordbrukshemman, så man kan förstå hur mycket verkligheten förändrades hemma på gården.

Moberg pionjär

Uttrycket Hemmafrontens brödraskap är lånat av **Vilhelm Moberg**, en av de första som larmade de svenska bönderna när Finland hamnade i krig. "Finland är ett bondeland. Det är först och främst finska bönder som i dessa dagar kämpar för sin frihet, sina anhöriga, sin jord, sina hem och sin bygd. Svenska bönder kan inte oberörda åse denna kamp. Den finske bonden spiller nu sitt blod i det tappreste försvar för de höga ting som är honom oumbärliga" skrev Moberg när Sovjetunionen överfallit Finland i november 1939 och vinterkriget var ett faktum.

Efter en omfattande kampanj åkte totalt 2 000 svenska lantbrukare till

Finland för att sköta vår- och höstbruket under alla krigsåren, eller alla tre krigen om man vill separera vinterkriget, fortsättningskriget och Lapplandskriget från varandra. – Det här pågick alltså 1939-1945 med oförminskad insats. Långt ifrån all Sverigehjälp var lika uthållig, säger Björklund.

När fortsättningskriget startat och Tyskland kommit med i bilden kom Sveriges jordbruksminister till Finland och citerades i Hufvudstadsbladet: "Bondebefolkningen i Sverige har inte på något sätt ändrat uppfattning om Finland och Finlands kamp".

Gunnar Sträng på vår sida

– Två av undertecknarna av petitionen för fortsatt fullt stöd till de finländska lantbrukarna var **Gunnar Sträng**, då ordförande för Lantarbetareförbundet, och **Gösta Netzén**, sekreterare i samma förbund och senare jordbruksminister. Intressant är att ingendera berör det här med ett ord i sina memoarer. Så politiskt känsligt blev det, säger Björklund. Förutom arbetsinsatsen samlade

de svenska bönderna in närmare tio miljoner euro i dagens penningvärde för Finland, och i Norrköping kunde sex lastfartyg fyllas med nästan 800 ton jordbruksredskap som behövdes i Finland. I Norrland gav en insamling 285 ton sättpotatis, en värdefull gåva just då.

Riksförbundet Landsbygdens Folk hade en stor uppfinningsrikedom när det gällde att samla ihop pengar. "En dagsmängd mjölk" riktade sig till mjölkproducenterna, "Ett ägg per höna till Finland" var uppropet till äggproducenterna och "Helgdagsarbete för Finland inom jordbruket" var appellen till de anställda.

Redan 1941 fick de svenska jordbrukarna ett tack från marskalk Mannerheim där han tackade för deras "varma handtag" som bidragit till att föra de två länderna närmare varandra.

Dan Kronqvist

029 080 1348, dan.kronqvist@hbl.fi

Hemmafrontens brödraskap utkommer den 24 oktober på Scriptum och har ett förord av försvarsminister Carl Haglund.

Döda

Karl-Erik Dammert

Direktör Karl-Erik (Kiki) Dammert somnade lugnt in hemma i Munkshöjden, den 21 augusti 2013, en solig eftermiddag, 89 år gammal.

Sitt livsarbete utförde Karl-Erik inom livsmedels- och agenturbranschen. Först var han anställd hos Paulig, som sände honom för praktik till Förenade Kaffeimportörers Rosteri Ab, Triangeln i Göteborg. Bara 29 år gammal hade han avancerat till uppgiften som andra rosterichef hos Paulig. Härifrån fortsatte Karl-Erik sin utlandsvandring till England, Widnes, in till Liverpool, där han på firman Peter Spence & Sons Ltd blev insatt i administrativa, främst fakturerings och redovisningsfrågor. I samband med att Karl-Eriks far, Eric Dammert, grundade agenturbolaget Ky Damko Kb i Helsingfors, kom Karl-Erik tillbaka till Finland. Från Widnes tillsammans med Karl-Erik inflyttade både fästmon Myra Randles Stoner, född Lockett, även sonen, Ashley, från Myras första äktenskap. Myra och Karl-Erik gifte sig 1957. Myras och Karl-Eriks dotter Ruth (Chrisse) föddes 1960.

Karl-Eriks karriär på Damko inleddes med ansvar för administrativa ärenden. Efter Eric Dammerts bortgång, fortsatte Karl-Erik bolagets verksamhet. Kb Damko hade en omfattande agenturverksamhet av främst råkafe och teprodukter till vår rosteri-industri men också torkade aprikoser och torkad fisk ingick i agenturvarorna. Utöver de nämnda huvudartiklarna sålde man också bl.a. vägsalt till landskapet Åland. Karl-Erik hade tillsammans med sin far skapat ett nätverk av kontakter som baserade på tillit och förtroende. Tilliten till far och son, senior och junior, som det hette bland in-

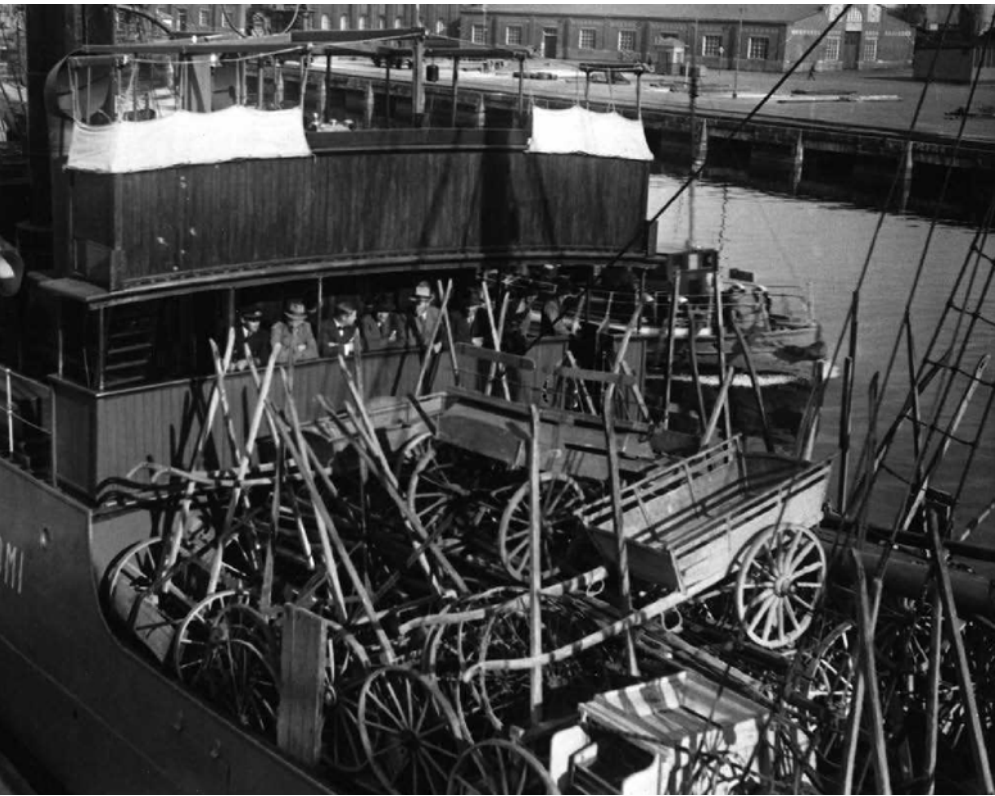
vigda på kaffebörsen i Hamburg, var så pass stor, att det förekom att huvudmän i Centralamerika låsta lasta fartyg redan innan bekräftad betalning. Förekomsten av ett dylikt förtroende i affärsvärlden var unikt, och det tilläts aldrig svika av far och son i Helsingfors. Under sin tid på Damko kom Karl-Erik att uppleva några unika affärsresor till firmans huvudmän, bl.a. till Costa Rica, afrikanska Sudan (exportlandet för gummi arabicum, sötsaksindustri), in te att tala om de otaliga resor till Tyskland, bolagets första språkområde. För en framgångsrik och 30 år lång verksamhet som självständig företagare beviljades Karl-Erik Centralhandelskammarens förtjänstucken i guld 1988.

Efter sin pensionering som självständig företagare åtog sig Karl-Erik kanslichefsposten på kansliet vid Svenska Frimurare Orden, Stor Capitlet i Finland 1989-2001 på Nylandsgatan i Helsingfors. Även här omhändertog Karl-Erik sin uppgift med omsorg och finkänslighet, vilket högt uppskattades av bröderna. Karl-Erik Dammert nådde frimureriets X grad. För sina tjänster för bröderna tilldelades Kiki 1994 "Brödraskapets förtjänstmedalj såsom erkänsla för sällsynt stor tjänstvillighet till brödernas fromma". År 2000 beviljades Karl-Erik Svenska Frimurare Ordens Svins Bertils Frimuraremedalj.

Karl-Erik blev inkallad i oktober 1942 till Dragsvik Infanteriskolningscentral 11 Han deltog i fortsättningskriget som eldledare i tunga granatkastarkompaniet i IR 24 och IRL3. Kiki ordnade veteranträffar tillsammans med andra Knaku-bröder från både Österbotten och Helsingfors. Karl-Erik Dammert tilldelades Frihetsmedalj av II klassen år 1944, samt bl.a. minneskorset för Kolmen Kanaksen Koukkaajat.

Kikis bortgång sörjes främst av dottern Chrisse med make Goran och barnbarnet Alexander samt system Bebi med familj.

Matti Merivirta
systemerson

19.45, TP 11.45, 14.40, 17.30, 20.
Kekkonen tuleel KP 15.50.
Kick-Ass 2 TP 14.
Kära passagerare. KP 13.40, 17.55.
Mitt liv med Liberace. KP 12.30, 17.40.
Monsters studentliv (på finska). Bio Rex Sello 12.45, KP 10.45, Omena 15.15.
Monsters studentliv 3D. TP 10.30, 13.
Monsters studentliv 3D (på finska). Bio Rex Sello 13.15, Flamingo 10.50, 13.30, 16, TP 10.30, 13, 15.30.
Muisteja. KP 15.50.
Nalle Puh - Nya äventyr i Sjumilaskogen (på finska). TP 10.30.
Now You See Me. Bio Rex Sello 20, KP 15.40, 20.20.
One Direction: This Is Us 3D. Omena 13.30, TP 15.30.
Pacific Rim. TP 20.30.

Pain & Gain. TP 11.15.
Percy Jackson och Monsterhavet. TP 11.15.
Percy Jackson och Monsterhavet 3D. Bio Rex Sello 13.15.
Perfect Mothers. KP 17.
Red 2. Bio Rex Sello 15, Flamingo 21.15, TP 17.10, 19.45.
Renoir. KP 13.15.
Riddick. Bio Rex Sello 19.30, TP 17, 20.
Rush. Bio Rex Sello 17.45, 20.15, Flamingo 18.30, 21.15, Omena 20.15, TP 11.05, 13.50, 17, 20.20.
Silmäterä. Bio Rex Sello 15.30, Flamingo 13.40, 18.25, Kino Myyri 16, Kino Tapiola 19, TP 11.05, 13.50, 17, 20.
Smurfarna 2 - 3D (på finska). Bio Rex Sello 14.45, 15.30, Flamingo 12, 14.30, 17, Kino Myyri 12.15, Kino Tapiola 13, Omena 14.55, 17.20, TP 10.30, 13.10, 18.
Smurfarna 2 (på finska). Bio

Rex Sello 12.30, Flamingo 10.30, 12.55, KP 15.10, Omena 12.30.
Smurfarna 2 (på svenska). Bio Grani 15.45.
Snabba cash - Livet deluxe. Bio Rex Sello 14.30, KP 17.55, 20.40.
The Conjuring. Bio Rex Sello 20.30, Flamingo 20, TP 10.30, 16, 18.30, 21.
The Great Gatsby. KP 10.45.
The Heat. Bio Rex Sello 17.30, Flamingo 15.50, 21, Omena 18, TP 11.05, 13.50, 16, 18.40, 21.15.
The Internship. KP 20.40.
The Lone Ranger. TP 14, 19.45.
The Mortal Instruments: Stad av skuggor. Flamingo 12, TP 14, 17.
The Wolverine. TP 13.
The Wolverine 3D. KP 21.30.
Tumman veden päällä. Bio Rex Sello 13.30, 17.15, Flamingo 10.50, 13.30, 16, 18.30, Kino Myyri 17.45, Kino Tapiola 15, Omena 17.45, TP 10.30, 13, 15.30, 18, 20.30.

We're the Millers. Bio Rex Sello 17.45, 20.15, Flamingo 15, 17.30, 19.40, Omena 20.30, TP 12.30, 15.15, 18.10, 20.50.
White House Down. TP 18, 20.30.
World War Z. TP 17.10.
FÖR BARN
Barnens veckoslut. Del av Helsinki Design Week. Tull- och packhuset, Skatuddskajen 5, kl. 10-18.
Djungelrutten. Bekanta dig med hjältarnas släktingar från Disneys Djungelboken. Högholmen, Blåbärsländsst. 12, kl. 10-18.
Musikverkstad. Vi bekantar oss med Glada Grodan, älvan och många andra figurer i Elsa Beskows sagovärld genom musik och lek. Från 3-6 år. På finska. Sederholmiska huset, Alexandersg. 18, kl. 11.15, 12, 13.
Kissa Killin kiukkuupussi. Dockteater Sampo, Klävuov. 11, kl. 15.
Tohtori Sykerö. Från 3 år. Teater

Hevosenkentä, Johannebacken 2, Esbo, kl. 15.
Barnopera Eigu. Opera för hela familjen på karelska. Alexandersteatern, Bulevarden 23-27, kl. 18.
DIVERSE
ArtHelsinki. Mässa för nutidskonst. Mässhallen, Mässhallens platsen 1, kl. 10-18.
Habitare. Möbel-, inrednings- och designmässa. Mässhallen, Mässhallens platsen 1, kl. 10-18.
Pop-up-butik. Funky Homo Sapiens Boutique. Kulturfabriken Korjaamo, Tölög. 51, kl. 11-17.
Guidad tur. Nathalie Djurbergs och Hans Bergs utställning. På finska. Helsingfors Konsthall, Nervandersg. 3, kl. 15.
Nom Kollektiv. Le Nom / Drop-ping vol 3. The Movie. För alla över 8 år. Kulturcentrum Stoa, Östra centrum, Åbohusv. 1, kl. 15, 19.

Kärlök & Anarki. Helsingfors internationella filmfestival.
UTSTÄLLNINGAR
Tragedi i tiden - tidlös tragedi. Varför tilltalar de antika grekiska, nästan 2500 år gamla, skådespelen fortsättningsvis både publik och skådespelare? Teatermuseum, Kabelfabriken, Tallbergsg. 1 G, kl. 11-18.
Jari Silomäki. Fotografier. Korjaamo Galleria, Tölög. 51, kl. 11-17.
Paavo Paunu. Målningar. Korjaamo Galleria, Tölög. 51, kl. 11-17.
Sari Airola. Illustrationer. Karabacka allaktivetshuset, Örnv. 4, Esbo.
Tiina Sipilä. Galleri Gjutars. Gamla Fastbölev. 6, Vanda, kl. 12-17.
Antidote 7. Kollektivmålningar. Galleri Jangva, innergården, Nylandsg. 4-6, kl. 11-17.
Ismo Hyvärinen. Målningar. Galleri Katarina, Kalevag. 16, kl. 12-16.